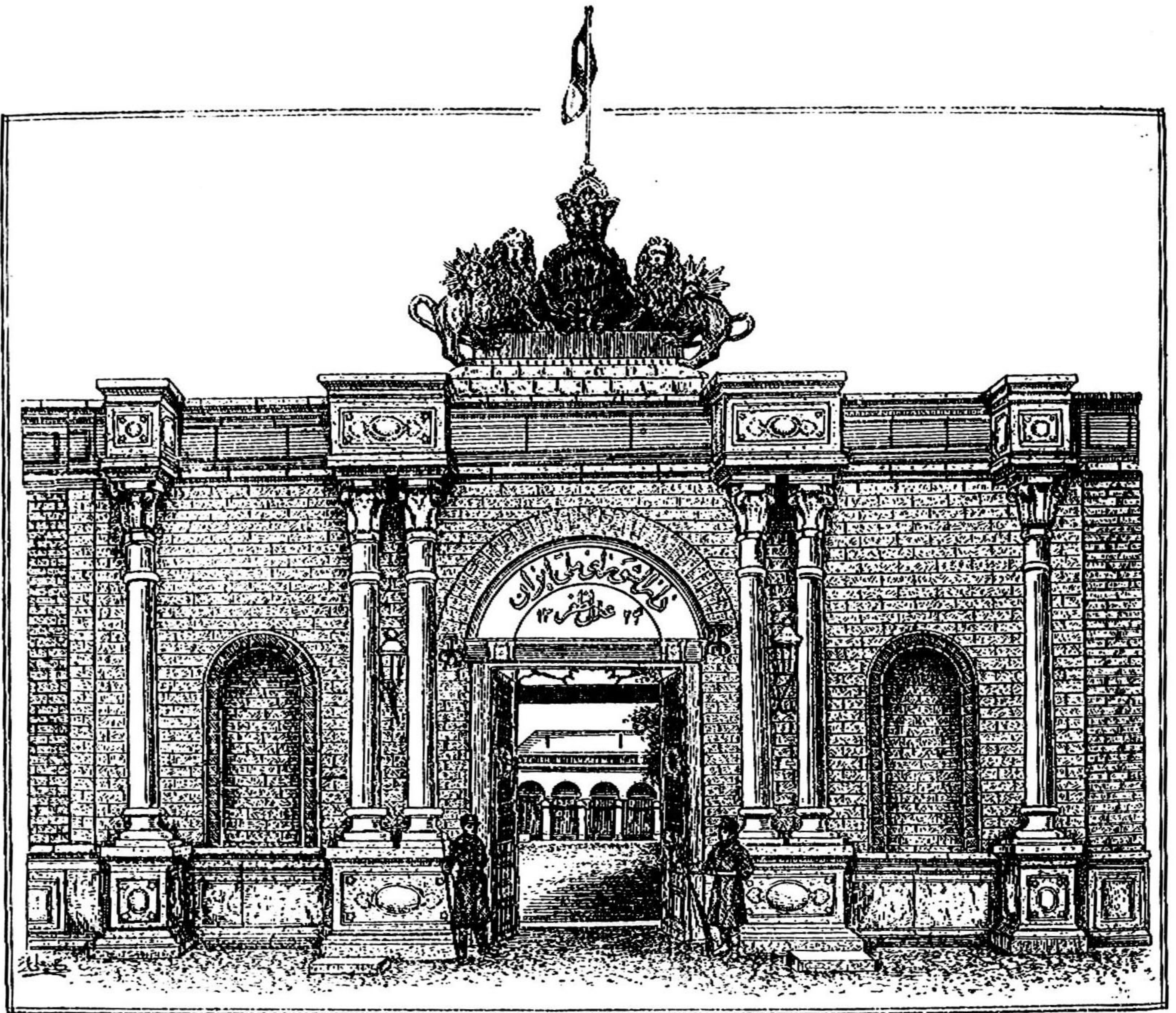

<p>جلسه ۴۲</p>	<h1>مذاکرات مجلس</h1>	<p>شماره هشتم</p>
<p>تاریخ تأسیس آذر ۱۳۰۵ جلسه پنجشنبه ۲۴ آذر ۱۳۰۵ مطابق ۱۰ جادی الثاني ۱۳۴۵</p>	<p>مندرجات فقط شامل مذاکرات مشروح جلسات مجلس شورای ملی خواهد بود. پس از ختم هر جلسه کلیه مذاکرات در يك شماره منتشر میشود. مطبعة مجلس</p>	<p>قیمه اشتراك داخله ایران سالبانه ده تومان خارجه « دوازده تومان قیمه تك شماره يك قران</p>

فهرست مندرجات

ردیف	عنوان	از صفحه	الی صفحه
۱	شور نانی خبر کمیسیون فوائد عامه راجع بانوبوس رانی طهران از ماده ۲ الی ماده ۷	۱۴۲	۱۴۸
۲	سؤال آقای آقا سید یعقوب از آقای وزیر مالیه راجع به غرفه ایران در نمایشگاه فیلا دلفیا و جواب آقای وزیر مالیه	۱۴۸	۱۵۰
۳	سؤال آقای دکتر مصدق از آقای وزیر مالیه راجع: - بقرارداد وزارت مالیه بابانگ شاهنشاهی - و مسکوکات خارجی که بایران وارد میشود و جواب آقای وزیر مالیه	۱۵۰	۱۵۸
۴	قانون معافیت زراعت چای از نادیبه مالیات	۱۵۹	-
۵	« « ساروج و کچ و آهک از نادیبه مالیات راه	۱۵۹	-
۶	« اجازه پرداخت پانزده تومان شهریه در باره حسن خان پسر مرحوم بهادر السلطنه	۱۵۹	-

مذاکرات مجلس

دوره ششم تقدیبه

صورت مشروح مجلس مورخه پنج شنبه ۲۴ آذر ماه ۱۳۰۵ مطابق ۱۰ جمادی الثانیه ۱۳۴۵

جلسه ۴۲

(مجلس دو ساعت و یکربع قبل از ظهر بریاست آقای
 ندین تشکیل گردید)
 (صورت مجلس سه شنبه ۲۲ آذر ماه
 را آقای آقا سید ابراهیم ضیاء قرائت نمودند)

رئیس -- آقای عدل
 عدل - بنده را در صورت مجلس غائب بی اجازه
 نوشته اند در صورتیکه جلسه قبل بنده مریض بودم کتبا

هم استجازه کرده بودم

رئیس -- اصلاح میشود . نسبت بصورت مجلس ابرادی نیست ؟

(اظهاری نشد)

رئیس -- صورت مجلس تصویب شد .

رئیس -- خبر کمیسیون فوائد عامه ماده دو قرائت میشود (بشرح ذیل خوانده شد)

ماده دوم - کمپانی متعهد است لا اقل بیست و یک اتوبوس در هفت خطی که در نظامنامه تعیین خواهد شد حاضر نموده و حرکت بدهد بعلاوه کمپانی عهده دار میشود که در تمام ایام سال یک اتوبوس صبح و یکی عصر به نجریش فرستاده و عودت دهد

رئیس -- مخالفی ندارد ؟

یک نفر از نمایندگان - خیر

رئیس -- رای گرفته میشود بماده دوم آقایانیکه موافقت قیام فرمایند

(اکثر برخاستند)

رئیس -- تصویب شد . ماده سوم

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده سوم - حد اکثر کرایه از مرکز اتوبوس رانی بهر يك از نقاط هفتگانه شهر بیشتر از هشت شاهی نخواهد بود تبصره - میزان کرایه ایاب و ذهاب شمیران همه ساله با رضایت دولت و کمپانی از اول خورداد تعیین خواهد شد

رئیس -- آقای فهیمی

فهیمی - بنده تصور میکنم این ماده اصلا در این لایحه زیادی است زیرا تعیین کرایه و نرخ اتوبوس رانی پادرسکه سواری اینها يك چیزی نیست که قانون برایش وضع کنیم . پررور لایحه قانون بلدی را مذاکره میکردیم یکی از وظائف انجمن بلدی تعیین نرخ وسایط نقلیه در شهرها بود در شور اول نظرم هست که آقای مخبر فرمودند یکپالیانی است

رئیس - بفرمائید

میرزا بدالله خان - بنده عقیده ام این است که در این تبصره اگر میزان کرایه شهر بشمیران هم حالا معین شود برای آتیه بهتر است برای اینکه برور ایام این وسایط نقلیه فعلی از بین خواهد رفت و کمپانی هم شاید با وزارت فوائد عامه با بلدی به يك اقداماتی بنماید که مأخذ کرایه بضرر مردم تمام شود بنا بر این عقیده بنده این است که اگر امروز تعیین کرایه بشود بهتر از این است که برای بعد بگذاریم .

رئیس -- آقای مخبر چه میفرمائید ؟

مخبر - بسته بنظر مجلس است .

رئیس -- رأی گرفته میشود به قابل توجه بودن این پیشنهاد آقایان موافقین قیام فرمایند .

(عدد قلیلی قیام نمودند)

رئیس -- قابل توجه نشد . رأی میگیریم به ماده سه .

آقا سید یعقوب - بنده پیشنهادی تقدیم کرده ام .

(پیشنهاد ایشان بشرح آتی خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم - میزان کرایه حد اکثر هشت شاهی و حد اقل شش شاهی باشد .

آقا سید یعقوب -- بنده چون می بینم نظر آقای شیروانی و آقای روحی بر این است که این در واقع يك کار خوبی است و نفع هم برای کاسب ها دارد این است که عرض میکنم فعلاً این واگونی هم که خیلی کثافت دارد شش شاهی میگیرد و این اتوبوس اگر هشت شاهی بگیرد باز برای مردم ضرر است . بنا بر این بنده پیشنهاد کردم ترتیبی واقع شود که حد اقل شش شاهی و حد اکثر هشت شاهی باشد که يك تخفیفی نسبت بمردم باشد این است که این پیشنهاد را کردم . باز هم بسته بمیل آقای مخبر است .

رئیس -- آقای شیروانی

شیروانی - عرض کنم اگر طرف مقابل چهار شاهی

هم قبول بکنند البته ارزان تر است .

یک نفر از نمایندگان - صد دینار بهتر است

شیروانی - و بفرمائید آقا صد دینار هم بهتر است ولی ملاحظه میفرمائید این واگون ساخته کثیف الان دولت را در فشار گذاشته است که ناکس سابق خودش را زیاد کند آنوقت اتوبوس که بآن سرعت میرود بنده تصور میکنم هشت شاهی نسبت بقیمت گران واگون خیلی ارزان هم باشد

رئیس -- آقای مخبر

مخبر - بسته بنظر مجلس است

رئیس -- رای میگیریم باین پیشنهاد

آقا سید یعقوب - بنده پس میگیرم چون آقایان حاضر نیستند چیزی بفرقراء برسد

رئیس -- رای گرفته میشود بماده سه بضمیمه تبصره

آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند ؟

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس -- تصویب شد ماده چهارم قرائت میشود

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده چهارم - کمپانی حقی را که از عایدات غیر خالص خود (قبل از وضع مخارج) مطابق سوشهای بلیط و دفاتر مربوطه در آخر هر سه ماه بدولت ایران میپردازد کمتر از صدی پنج نخواهد بود

رئیس -- آقای طاهری

دکتر طاهری -- بنده اساساً موافقم ولی طرز تنظیم

قوانین باید شکلی باشد که باهم اصطکاک پیدا نکنند . ما در جلسه پیش در یکی از مواد قانون بلدی این حق را به بلدی دادیم در اینجا هم بنده عقیده ام اینست که این حق صدی پنج را باید بلدی معین کند والا با اصل ماده موافقم و پیشنهادی هم در این زمینه تقدیم کرده ام

مخبر -- اگر مراجعه بفرمائید بماده آخر این حق

تقریباً ببلدیه داده شده است گذشته از این شما امروز بلدیه قانونی ندارید. قانونی در آتیه میخواهید بگذرانید و دارای يك بلدیه های قانونی بشوید البته انوقت هم بلدیه میتواند بموجب ماده آخر هر وقت بخواهد حقش را از وزارت فوائد عامه انتزاع کند.

رئیس -- آقای فرمند .

حسنعلیخان فرمند -- بنده از نقطه نظر این

مالیاتیکه صدي پنج در این ماده قرار داده شده مخالفم ...

رئیس -- مالیات نیست عوارض است

فرمند -- برای اینکه این مقدار را برای اینکار کم میدانم. مادر مملکت خودمان از داخلی ها صدی ده صدی دوازده مالیات میگیریم. دلیل ندارد که از خارجه ها کمتر بگیریم باضافه این کمپانی يك منافع معنوی هم برای مملکت ما ندارد که بگوئیم از این نقطه نظر ملاحظه او را میکنیم و تخفیف میدهیم. بنده معتقدم که اینهم باید اقل صدی ده باشد و ما نباید مالیاتهایی که از خارجه میگیریم کمتر از مالیاتهایی باشد که از داخله میگیریم.

مخبر -- البته آقایان نمایندگان ملاحظه شان این است که هر چه میتوانند بر عایدات مملکت بیفزایند. همانطور که آقای شیروانی بیان کردند طرف هم باید قبول کند شما فکر کنید به بینید يك کمپانی میاید اینجا و يك تشکیلاتی میدهد و يك اتوبوس های صحیحی تهیه کرده راه می اندازد آنهم با يك قیمت ارزانی بعلاوه این صدی پنج حد اقل است و در آتیه بلدیه با وزارت فوائد عامه هر کدام که متصدی اینکار باشند ممکن است با او قرار بگذارند صدی ده یا صدی پانزده بپردازد. ولی اینمقدار هم تصور نمیکنم کم باشد با اینحال ما اینجا حد اقل را معین کرده ایم که از این میزان کمتر ندهد و البته هرچه عایدات او زیاد تر بشود بهمان تناسب هم زیاد تر بما خواهد داد بعضی از نمایندگان -- مذاکرات کافی است.

رئیس -- پیشنهاد آقای امیر تیمور .

شرح ذیل قرائت شد

تبصره ذیل را بنده پیشنهاد میکنم.

تبصره -- بعد از تشکیل بلدی قانونی عوائد حاصله از کمپانی با اداره بلدیه پرداخته خواهد شد.

امیر تیمور -- بنده معتقدم پس از اینکه بلدیه های ما قانونی شد عوائدیکه از این شرکتها حاصل میشود طبعاً باید با اداره بلدیه داده شود و اینجا هم اگر قید بشود ضرری ندارد

مخبر -- عرض کنم اولاً عوارض شهری در قانون بلدی بطور کلی مختص بلدیه است و در قانونیکه برای بلدیه تدوین میکنم این قسمت نامین خواهد شد. بعلاوه اگر ماده هفت را خوانده باشید در آنجا نوشته شده: (مجری این قانون و نظامنامه آن وزارت داخله بوسیله بلدیه است) و بالاخره این عوارض سر از بلدیه بیرون خواهد آورد زیرا عوارض شهری است و باید ببلدیه داده شود و در ماده هفت هم این قسمت نامین شده است و اگر آقایان بان ماده هفت رای بدهند تمام این قسمتها نامین میشود. امیر تیمور -- بنده مسترد میدارم.

رئیس -- آقای دولت شاهی و آقای میرزا بدالله خان پیشنهاد کرده اند صدی پنج تبدیل صدی هفت بشود (خطاب باقاي دولت شاهی) بفرمائید

دولتشاهی -- عرض کنم چون در اینجا حد اقل ذکر شده است و ممکن است حدا کثری هم پیدا کند از اینجهت بنده حد اقل را صدی پنج کم میدانم و معتقدم که حد اقل عجله صدی هفت معین شود.

مخبر -- بنده قبلاً در این مورد توضیح دادم

رئیس -- رأی گرفته میشود بقبابل توجه بودن این پیشنهاد. آقایان موافقین قیام فرمایند.

(عده برخاستند)

رئیس -- قابل توجه نشد. رأی گرفته میشود بپا

چهارم -- خواهش میکنم آقایان پیشنهادانی که میخواهند بکنند يك قدری زودتر بفرستند. پیشنهاد آقای فرمند (اینطور قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم اواخر ماده چهار اینطور اصلاح شود. کمتر از صدی ده نخواهد بود.

رئیس -- بفرمائید.

فرمند -- مقصود بنده از این پیشنهاد این نبود که عایدات

دولت زیاد بشود. چون عایدات این کار يك چیز قابل نخواهد بود که بر فرض اگر صدی ده یا صدی پنج باشد چندان تفاوتی بکند که آقای مخبر فرمودند صدی پانزده باشد بهتر است مقصود بنده این بود که مالیاتی را که از خارجها میگیریم از مالیاتی که اتباع داخله و تبعه ایران برای مخارج مملکتی میدهند کمتر نباشد این يك اصلي است که ما باید همیشه در نظر داشته باشیم که اقل خارجها با داخلها مساوی باشند و تبعیض نشود. ما مالیاتهایی را که از داخلها میگیریم صدی ده میگیریم ولی از يك کمپانی خارجی که بنزین

میآورد میسوزاند و پولش از مملکت خارج میشود چرا باید کمتر مالیات بگیریم در صورتیکه امروزه در تمام ممالک دنیا همین آقایانیکه اینجا میآیند و از ما امتیاز میگیرند مالیاتشان زیاد تر است. قبل از جنگ بین المللی صدی پنج و صدی هفت بود اما حالا تمام ممالک اروپا مالیاتشان گزاف تر از اینجا است مخصوصاً بنده از این نقطه نظر میل داشتم آقایان توجه فرمایند که بین داخلی و خارجی تبعیض نشود. و لا اقل همانطور که از داخلها صدی ده مالیات میگیریم از خارجی ها هم بگیریم و آنها را با ایرانیها مساوی قرار بدهیم مقصود بنده از این پیشنهاد این قسمت بود نه اینکه بنده بگویم صدی پنج که باشد عایدات دولت پانصد هزار تومان میشود و صد ده که باشد يك ملیون خواهد شد خیر. این يك نظری است که نباید مالیاتهای خارجها کمتر از مالیاتهای داخلها باشد از این نقطه نظر بنده این پیشنهاد را کردم.

رئیس -- آقای شیروانی

شیروانی -- چون نکته مهم فرمایش آقا به تبعیض بود بنده سراغ ندارم که مالیاتی برای اتومبیل رانی بجهت ایرانیها وضع کرده باشیم که حالا برای این کمپانی خارجی کمتر قرار داده باشیم. جنابعالی هم که دودوره است و کیل هستید و از قوانین هم اطلاع دارید. بنده تصور نمیکنم تبعیض در کار شده باشد.

اما اینکه فرمودند کم است. همانطور که مخبر محترم توضیح دادند اگر يك قدری بیشتر بدهد البته بهتر است ولی ملاحظه بفرمائید يك واگون کشی در این شهر هست که يك شاهی هم بما میدهد و شهر را هم اسیر کرده است. اسیر هفت هشت تا اسب مردنی و دوسه تا کجاوه شکسته و ما میخواهیم بيك طریقی از دست او نجات پیدا کنیم و راهی که پیدا کردیم این بود که يك رقبی بیاوریم جلویش بتراشیم بلکه از دستش نجات پیدا کنیم.

رئیس -- آقای مخبر

مخبر -- بنظر مجلس واگذار میکنیم.

رئیس -- رأی گرفته میشود بقبابل توجه بودن این پیشنهاد

آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند

(عده قلبی قیام نمودند)

رئیس -- قابل توجه نشد. رأی گرفته میشود بپا

چهارم. آقایانیکه موافقند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس -- تصویب شد. ماده پنجم.

(اینطور قرائت شد)

ماده پنجم -- اختلافات حاصله بین کمپانی و دولت و همچنین بین کمپانی و اشخاص بموجب قوانین و نظامات داخلی در محاکم قضائی عمومی حل و فصل خواهد شد

رئیس -- آقای یاسائی.

یاسائی -- موافقم.

رئیس -- مخالفی ندارد؟

(گفته شد - خیر)

رئیس - رأی گرفته میشود بماده پنجم - آقایان موافقین قیام فرمایند .

(عده زیادی برخاستند)

رئیس - تصویب شد - ماده ششم

ماده ۶ - سایر مسائل و خصوصیات مربوطه باین اجازه نامه از قبیل تعیین عرض و طول اتوبوسها و نظافت آنها و تخفیف بشاگردان مدارس ابتدائی و معافیت اطفال و تشخیص خطوط انبساط و غیر آن بر طبق نظامنامه ایست که وزارت فوائد عامه تدوین و بتصویب هیئت وزراء خواهد رسانید -

رئیس - آقای طاهری .

دکتر طاهری - بنده در این ماده مخالفم از این نقطه نظر است که اینجا نوشته است نظامنامه را وزارت فوائد عامه باید بنویسد و اگر وزارت داخله بنویسد بهتر است برای اینکه وزارت فوائد عامه مورد ندارد نظامنامه را بنویسد -

مخبر - ماده بعد نظر آقا را تأمین میکند

رئیس - دیگر مخالفی ندارد ؟

بگنفر از نمایندگان - خیر

رئیس - پیشنهاد آقای احتشام زاده

(بمضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم در آخر ماده شش قبل از عبارت (و غیر آن) نوشته شود (و منظور داشتن حق تقدم برای درشکه چپها در خدمات غیر فنی کمپانی و تعیین مزد مستخدمین کمپانی) -

احتشام زاده - مسئله که در آیه ممکن است برای ایرانیها و دولت اسباب زحمت و اشکال فراهم کند مثلاً مستخدمین ایرانی و درشکه چپها است که حقوق آنها پامال میشود و ازین میروند این است که بنده پیشنهاد

کردم که هم برای تعیین مزد مستخدمین بدولت حق نظری داده شود که مزد آنها را کمتر قرار ندهند و هم حق تقدیمی برای درشکه چپها در خدمات کمپانی قرار بدهند چون الان مستخدمین و آگون از حیث مزد فوق العاده در زحمت و فشارند و بنده از نقطه نظر حفظ حقوق مستخدمین که در این کمپانی بعد ها کار میکنند - این طور خیال میکنم که باید در نظامنامه که دولت مینویسد يك حق نظارتی برای دولت در باب تعیین مزد عملجات کمپانی معین کنیم - مسئله دیگر هم این است که تصدیق میکنم اشخاصی که درشکه سوار میشوند سوار اتوبوس نمیشوند و کسانی که سوار اتوبوس میشوند سوار درشکه نمیشوند ولی این مسئله قهری است که در اثر این اتوبوس رانی يك عده از این درشکه چپها که امروز هم وضعیت ایشان خوب نیست بیکار میشوند این کمپانی هم برای فروختن بلیط و تمیزی يك عده را لازم دارد این خدمات هم خدماتی نیست که فنی باشد و محتاج بیک اشخاص با اطلاعی باشد . این درشکه چپها بیکه در اثر اینکار از کار خودشان بیکار میشوند اینها را بلیط فروش و بجز نمایند که يك مراعاتی در باره آنها شده باشد و اگر این دو قید در ماده شود خیلی خوب بموقع است .

رئیس - آقای شیروانی

شیروانی - بنده تصور میکنم پیشنهاد نماینده محترم مضر واقع میشود چون ما حق تقدم را عموماً بایرانیها داده ایم که مستخدمین کمپانی اعم از شوهر و غیره باید ایرانی باشند و این مسئله هم در آن لایحه که دولت آورده بود و چند ماده بود ذکر شده و چون بصورت نظامنامه بود کمیسیون بمجلس نیاورد دولت هم موافق است و در آنجا قید شده که دولت این مسئله را کاملاً در نظر بگیرد و اساساً حق تقدم برای مستخدمین ایرانی قرار بدهند ولی اگر ماحالاً در اینجا بدرشکه چپها فقط این حق تقدم را بدهیم مثل این است که بسایر ایرانیها حق تقدم نداده ایم و بنده معتقدم که بگذارید ماده همین طور باشد و حق

تقدم بعموم ایرانیها داده شود باین قسم که هر مستخدمی را که نتوانستند از ایرانیها پیدا کنند و متخصص لازم بود یعنی غیر از آن رئیس کمپانی که در اینجا است کس دیگر لازم نیست از خارجی باشد و این حق تقدم حتماً مال ایرانیها است و حالاً هم منحصرأ درشکه چپها را معین کرده اند بنده نمیدانم منظورشان چیست

رئیس - آقای مخبر

مخبر - رای گرفته شود

رئیس - رای میگیریم به پیشنهاد آقای احتشام زاده آقایان موافقین قیام فرمایند

(عده کمی برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد آقای اعتبار

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده را بشرح ذیل اصلاح و پیشنهاد میکنم سایر مسائل و خصوصیات مربوطه باین اجازه نامه از قبیل عرض و طول اتوبوسها و نظافت آنها و تخفیف شاگردان مدارس و معافیت اطفال و تشخیص خطوط انبساط و غیر آن بر طبق نظامنامه ایست که وزارت داخله تدوین خواهد کرد

رئیس - آقای اعتبار .

میرزا سید احمد خان اعتبار - عرض میکنم اینجا دو موضوع است یکی همان بود که آقای طاهری هم تذکر دادند که وقتی در ماده هفتم مینویسند مجری این قانون وزارت داخله و بلدییه است دیگر موضوعی ندارد که وزارت فوائد عامه نظامه انرا بنویسد یکی دیگر هم که بنده اینجا نظر داشتم مدرسه ابتدائی بود که فقط در ماده شاگردان مدارس ابتدائی را شامل معافیت کرده اند و حال اینکه مدارس ابتدائی مخصوصاً محتاج نمیشوند بجهت اینکه این قبیل مدارس اغلب بمنزلشان نزدیک است و دلیل ندارد که ما شاگردان مدارس متوسطه را که بیشتر محتاج هستند در این قانون محروم

کنیم و نظر بنده این بود کله (ابتدائی) برداشته شود رئیس - آقای شیروانی

شیروانی - قسمت اول فرمایش نماینده محترم قابل تصدیق است و در کمیسیون هم این مذاکره شده ولی نظر باینکه هنوز همان طور که آقای مخبر هم توضیح دادند ما دارای بلدییه قانونی نیستیم و معتقد هستیم که وقتی شورائی قانون بلدی خاتمه پیدا کرد آنوقت بلدیهای قانونی حق دارند این قبیل نظامنامه ها را (همان طور که در خود آن قانون هم در چندین ماده اش تذکر داده شده) بنویسند و در این قبیل اجازه نامه ها و عواید آن دخالت نکنند - و فعلاً آنها وزارت داخله را کافی نمیدانستیم و معتقد بودیم که هیئت وزراء باید نظامنامه اش را تصویب بکنند چون در اثر تجربه دیدیم که وزارتخانه ها اگر خودشان نظامنامه را بنویسند و بیک مرکز شوروی نبرند غالباً نظامنامه های خوبی نیست باین جهت کمیسیون عقیده اش این شد که نظامنامه این کار را وزارت فوائد عامه یعنی وزارتخانه که فعلاً این لایحه را آورده است تهیه کند و بتصویب هیئت وزراء برساند و بعد بتوسط بلدییه اجرا شود . و اما راجع بشاگردان مدرسه متوسطه البته آنوقت يك تبعیض خواهد شد بین مدارس متوسطه و عالییه که میگویند چرا آنها را معین نکرده اید بعد تبعیض خواهد شد بین شاگردان مدارس عالییه یا حاجیهای بازار که خوب آنها چرا پیاده این معافیت میشوند و این نمیشود

رئیس - (خطاب با آقای مخبر) عقیده کمیسیون چیست ؟

مخبر - رأی گرفته شود

رئیس - رأی گرفته میشود بقابل توجه بودن این

پیشنهاد آقایانیکه موافقتند قیام فرمایند

(دوسه نفر قیام کردند)

رئیس - قابل توجه نشد - رای گرفته میشود باصل

ماده آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند .

(اغلب برخاستند)

رئیس -- تصویب شد ماده هفتم

(اینطور قرائت شد)

ماده هفتم -- مجری این قانون و نظامنامه آن وزارت داخله بوسیله بلدیبه است.

رئیس -- مخالفی ندارد؟

بعضی از نمایندگان -- خیر

رئیس -- رای گرفته میشود باین ماده آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند --

اغلب قیام کردند

رئیس -- تصویب شد -- چون ماده اول این لایحه ارجاع بکمیسیون شده است بقیه مذاکرات میباشد تا موقعی که دو مرتبه خبر آن بمجلس بیاید -- چون هوای اینجا هم خیلی کثیف شده است چند دقیقه تنفس داده میشود.

(در این وقت جلسه برای تنفس تعطیل پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

رئیس -- آقای آقا سید یعقوب از وزارت مالیه سؤالی کرده بودید آقای وزیر مالیه برای جواب حاضرند بفرمایند آقا سید یعقوب -- بنده از این اجازه که گرفته ام يك استفاده دیگر هم میخواهم بکنم و تذکر بدهم که وزراء لوابجی را که میآورند بمجلس در کمیسیونها برای دفاع از لایحه شان حاضر نمیشوند خوب است مقام ریاست به تمام وزراء تذکر بدهند که در کمیسیونها برای دفاع از لایحه شان حاضر شوند برروز بواسطه نبودن وزراء دو لایحه در کمیسیون بودجه مطرح شد و بالاخره کمیسیون نتوانست تصمیمی اتخاذ کند خواستم این مسئله تذکر داده شود که يك قدری وزراء جدی تر باشند -- سؤالی که کرده بودم راجع بمسئله غرفه بود که در امریکا بنام ایران تشکیل شده بود بنده از آقای وزیر مالیه سؤالی کرده بودم که مخارج این غرفه چه قدر شده است؟ و ترتیبش چه بوده است و منافع حاصله از آن برای مملکت چه بوده است؟

چون بنده مستحضر نبودم حق این را داشتم سؤال کنم که جواب بدهند

رئیس -- آقای وزیر مالیه

وزیر مالیه -- البته خاطر آقایان مسبوق است که امروز مسئله که در دنیا کمال اهمیت را دارد مسئله اقتصادیات است -- و در مسئله اقتصادی میتوان گفت که تمام شعبات دول و ادارات دولتی غالباً گرفتار مسئله اقتصادیات هستند -- و در همه جا در این مسئله آنچه مقدور باشد از اقدامات فروگذار نمیکنند چنانچه یکی از مسائل مهمه را که تمام دول متمدنه عالم برای اینکار لازم دانسته اند -- مسئله نمایشگاه هاست که هر چندی در يك جائی تاسیس میشود برای اینکه هم اشخاص را بهم بشناسانند و هم ملل مختلفه را بهم دیگر معرفی کنند و هم تجارت ممالک را بممالک دیگر معرفی کنند و انتشار بدهند و البته چون این مسئله کمال اهمیت را دارد در فیلادلفیا که اعلان کردند که يك نمایشگاه عمومی تاسیس خواهد شد از دولت ایران هم دعوت کردند در آن موقع لایحه که برای مخارج اینکار پیش بینی شده بود بعرض مجلس رسانیدند -- و در کمیسیون بودجه مجلس هم تصویب شد و بعد از تصویب کمیسیون چون مجلس پنجم منتهی شد و در مجلس تصویب نشده بود و موقع هم فوت میشد ناچار در هیئت وزراء وقت تصویب کردند که این مخارج داده شود -- و مامور این کار برود و اشیائی هم که برای تدارک این نمایشگاه لازم است فرستاده شود و غرفه هم که باید در آنجا تدارک بشود زود تر تدارک شود -- البته این سؤالی را که آقای آقا سید یعقوب کردند بعقیده بنده کمال اهمیت را دارد چون هم آقایان محترم را از موضوع جریان امر مستحضر میکنند و هم از وقایعی که اتفاق افتاده است -- راپرتی هم تهیه شده که بعرض مجلس میرسد برای مخارج اینکار هفتاد و پنج هزار تومان تصویب شده بود که آن هفتاد و پنج هزار تومان به تصویب رسیده است که برای غرفه و برای پذیرائیها و برای مخارج اجزاء آنها و برای

خرید اشیاء و فرستادن آنها که اگر مقرر شود صورتش هم لابد بعرض مجلس بطور ریز تقدیم خواهد شد. مثلاً برای يك پذیرائی که در آنجا بعمل آمده است که قریب هزار و سیصد نفر دعوت شده بودند قریب پنجاه هزار تومان فقط در همان پذیرائی اول خرج شده است و راپرتی که فعلاً برای این کار تهیه شده این است که بعرض میرسد ۱- لایحه شرکت دولت ایران در نمایشگاه فیلادلفیا به مجلس پنجم تقدیم و ۷۵ هزار تومان اعتبار درخواست شد در کمیسیونهای مربوطه پیشنهاد دولت تصویب و طبع و توزیع گردید ولیکن عمر مجلس پنجم وفا نکرد و بواسطه تراکم امور مانند بسیاری از لوابج مهمه دیگر در بونه اجمال ماند. بعد از ختم دوره پنجم تقنینیه چون وقت تنگ و موقع افتتاح نمایش زد يك بود دولت از اعتبار خود مبلغ مذکور را تصویب نمود.

۲ - غرفه ایران در نمایشگاه فیلادلفیا از روی نقشه بنای مسجد مادر شاه اصفهان ساخته شده و بجای جلوه گر و باشکوه بوده که توجه مشتریان و تماشاچیان را کاملاً جلب نموده و ممدوح جرائد امریکا بوده است سایر ممالک از قبیل ژاپون و هندوستان و غیره مبالغ هنگفتی در این راه خرج کرده اند مخصوصاً دولت ژاپون در شرکت این نمایشگاه ۳۵۰ هزار دلار مخارج نموده و معدنک مانند غرفه باشکوه ایران جلوه نکرده است چنانکه بری اول نمایشگاه نصیب دولت ایران خواهد بود فیالمثل سینمای تلگراف نمایشگاه هم عنقریب وارد بنظر محترم آقایان خواهد رسید.

۳ - جرائد امریکا مبسوطاً از محسنات غرفه ایران تعریف و تمجید کرده و خوبی صنایع و محصولات ما را که برای اولین دفعه با چنین طرز مطبوعی بعرض نمایش گذاشته شده است شرح داده اند. از اجناس و امتعه ایران که در نمایشگاه فیلادلفیا آماده شده قریب پنجاه هزار دلار بفروش رفته و بقیه هم بعد از نمایشگاه بفروش خواهد رسید و محتاج معاودت نیست کلیه اجناس که بامریکا حمل شده است عبارت از هشت صندوق بوده بدیهی است مقصود

دولت از شرکت در این نمایشگاه منفعت آتی نبوده و معنای نتایج مهمه بدست آمده است چه اهالی امریکا بیش از پیش باوضاع و احوال و حواجج مملکت ایران متوجه نشده و مسلماً شرکت در این نمایشگاه بین المللی که در موقع جشن ۱۵۰ سال استقلال امریکا منعقد شده محاسن عمده رای ما در بر داشته و باعث بسط و توسعه تجارت بین مملکتین خواهد بود چنانکه پوشیده نیست معدودی از امریکائیهایی اسمی از ایران میدانستند و بکنفر ناچار که واقعاً ایران باشد در آن اقلیم وجود نداشته ولی شرکت در این نمایشگاه باعث گردید که ایران به تمام امریکا معرفی شد و بمناسبت نطقهای آقای تقی زاده و نمایندگان مهم امریکائی و غیره و مقالات جرائد شاید فعلاً کمتر محلی باشد که ایران را کاملاً نشناسند. در واقع دولت باخرج قلیلی نسبت باوضاع و اخلاق و صنایع و محصولات مملکت پرو پاکند مهمی نموده و نتایج عمده حاصل کرده است بقسمی که هرگاه برای اخذ چنین نتایجی يك ملیون مخارج میشد باین خوبی فایده حاصل نمیکردید. ممالک دیگر باینکه کمتر احتیاج دارند برای پرو پاکند و شناسانیدن خود بامریکا مبالغ زیادی بوسیله مطبوعات و اعزام مشهور ترین رجال خود بان صفحات مصرف نمایند مبلغ کمی که دولت ایران برای حصول باین مقصود خرج کرده است قابل مقایسه نیست.

۴ - فوایدی که فعلاً نسبت بتجارت ایران حاصل شده اولاً تکلیف قطعی فرش ایران است باین معنی که در اثر این نمایشگاه که متضمن انواع و اقسام قابلهای قدیم و جدید ایران بوده نظر خریداران اقبالیهای مرغوب و رنگ ثابت جلب نموده و از قالی های پریشم ضخیم و نقشه های تنگ و رنگهای جوهری که رفته رفته داخل فرش های دنیا میشد و سکنه بزرگی به صنعت قالی وارد ساخته بود بکلی صرف نظر نموده اند مخصوصاً شعبه قالی نمایشگاه خیلی جالب توجه امریکائیهایی شده و برای این رشته از تجارت پرو پاکند مفیدی بوده است ثانیاً بواسطه

نمایش کلکسیونهای متعدد از انواع منسوجات و نقاشیها و صنایع بدی قدیم و جدید سلیقه و ذوق مخصوص ایرانی کاملاً با امریکائی ها معرفی شده و نظر آنها به تجارت و صنایع ایران جلب گردیده بطوریکه در جراید آمریکا مشروحات زیادی نگاشته اند و بر اثر این اقدام خریداران کثیری برای صنایع مذکوره پیدا شده است. ثالثاً عتیقات ایران بیش از پیش در آمریکا معروف شده شعبه عتیقات ایران در نمایشگاه بقدری جالب توجه بوده است که مجدداً عتیقات ایرانی را بموزه فیلادلفیا برده و نمایش داده اند شرح آن نیز مفصلاً در جراید مذکور است. رابعاً بنای نمایشگاه بحدی رغوب و نقاشیهای آنجا مطلوب بوده که بیازار کاشیهای ایران رونقی داده و مشتریان زیاد پیدا شده است. خامساً خشکه بار که گمان میرفت در آمریکا طالبی نداشته باشد و تصور می شد که فروش آن منحصر بروسیه است مشتریان زیادی داشته و معلوم شد که با فی الجمله تغییری در طرز تهیه و جمعیه بندی نمیتواند در آمریکا بازار خوبی برای آن تهیه نمود و همچنین حلویات ایران از قبیل گز و سوهان و باسلق مورد توجه واقع شده و خریداران پیدا کرده است و بالاخره صنایع فعلی ایران مانند قلمکار و سوزن دوزی و نقره آلات قلم زده مورد توجه خاصی بوده و بازار تازه برای فروش آنها پیدا شده است. « البته این خلاصه مسائل است که بعرض آقایان میرسد و شرح مفصل آن در روزنامهها هست و بخصوص روزنامههای آمریکا درین باب خیلی مفصلی نوشته اند و شاید نظر محترم بعضی از آقایان بآن متوجه شده باشد البته تصدیق میفرمائید که این خدمت مهمی بوده است که درین باب شده است و بنده تصور میکنم از اشخاص متصدی اینکار چه از تجار و چه از نمایندگان ایران و چه اشخاصی که در این باب اهتمام کرده اند و در داخله و خارجه باید قدر دان نمود و مورد تحسین واقع شوند برای جواب آقای مصدق السلطنه و آقای محمدولی میرزاهم

هروقت بفرمایند حاضرم

رئیس -- آقای دکتر مصدق

دکتر مصدق -- بنده از آقای وزیر مالیه دوسؤال دارم یکی راجع بقراردادی که بانک شاهنشاهی منعقد شده است و دیگری هم راجع بمسکوکات خارجی است که بایران وارد میشود. در یکی از جلسات گذشته بنده بعرض مجلس رسانیدم که وزارت مالیه بانک شاهنشاهی قرار دادی منعقد نموده است که خطوط اصلیه آن قرار داد را حالا برای تذکر خاطر محترم آقایان بعرض میرسانم:

« اولاً -- بانک متعهد شده است که وجوه دولتی را باستثنای نقاطی که عایدات دولت زیاد است از قبیل عایدات گمرکی خلیج فارس و کرمانشاه و دزداب که دولت باید صرف بدهد بقیه را بدون صرف انتقال دهد

ثانیاً -- عایدات قند و چای و عوائد راه که بمرکز انتقال میدهد از بابت صرف برات صدی نیم از دولت بخواهد.

ثالثاً -- از بابت فرع وجوهی که دولت بحساب جاری میگذارد صدی دو بپردازد

رابعاً -- وجوهی که دولت برسم امانت ثابت میگذارد اگر در ولایات باشد بانک در سال صدی سه فرع بدهد اگر در مرکز باشد هرگاه مدت ودیعه یکسال باشد فرع آن از قرار صد چهار و اگر دو سال باشد صد چهار و نیم خواهد بود

خامساً -- اگر دولت از بانک وجوهی دریافت کند چنانچه مساوی با وجوه امانت ثابت باشد از امانت اجرة المثل سالیانه صد شش بانک بدهد و اگر از امانت ثابت تجاوز کرد اجرة المثل اضافه صد هفت خواهد بود

سادساً -- بروائی که دولت از بابت عایدات خود بخارجه صادر میکنند مثل عایدات نطف جنوب و غیره بانک آنها را صدی نیم کمتر از قیمت بروائی که در همان روز میفروشند از دولت میخرد «

این بود خطوط اصلیه این قرارداد و چون در آخر قرارداد اینطور نوشته اند:

« بنا بر مقررات فوق الذکر وزارت مالیه موافق است که در تمام مدت اجراء این قرار داد کلیه معاملات بانگی دولت علیه در ایران که در اختیار خود باشد و هم چنین معاملات بروائی از ایران بخارجه و بالعکس که توسط دولت علیه انجام میگردد (برای معاملات مبادلاتی وزارت جنگ که در آن خصوص بانک شاهنشاهی ایران است مختار است قرارداد علیحده منعقد نماید) بلا استثناء توسط بانک شاهنشاهی ایران صورت خواهد گرفت « عقیده بنده این است که دولت يك قراردادهایی که با خارجه و شرکتهای خارجی منعقد میکند اساساً میبایست بتصویب مجلس برسد (نمایندگان صحیح است) ما با مستخدمین خارجی هم هر قراردادی منعقد میکنیم چون طرف شخص خارجی است بتصویب مجلس شورای ملی میرسد خصوصاً که این قرار داد انحصار است یعنی دولت را مکلف میکند که با هیچ بانگی و هیچ شرکت خارجی طرف معامله و داد و ستد نباشد. بعضی از تجار به بنده گفتند که از اجراء این قرار داد بعضی از ماها ضرر وارد میشود منجمله اگر ما بخواهیم عایدات انحصار را در مرکز بوزارت مالیه بپردازیم وزارت مالیه ما را مجبور میکند که در بوشهر بپردازیم بنده این را قبول نکردم بعد یکی از آنها يك کاغذی به بنده نشان داده که وزارت مالیه مخصوصاً بحاج سید علی قی تاجر قند فروش نوشته بوده است که این شخص میخواسته است مالیات انحصاری را در طهران بپردازد وزارت مالیه در نخت نمرة ۲۸۱۰۳ مورخه دهم برج هشتم ۱۳۰۵ مینویسد:

آقای حاج سید علی قی -- مراسله مورخه ۲۳ ربیع الثانی مبنی بر تقاضای نادیه وجه انحصاری اجناس وارده بوشهر در مرکز واصل گردید چون مطابق تصمیمات کلی حقوق اجناس انحصاری در هر شهر که وارد میشود بایستی با اداره مالیه آن محل نادیه گردد لذا انجام تقاضای جنابعالی غیر مقدور است

حالا این شخص تاجری است که میخواهد حقوق انحصاریش را در طهران بپردازد و اگر وزارت مالیه قبول بکند برای تجار ایرانی بهتر است.

آقا سید یعقوب -- ضرر بانگ میشود

دکتر مصدق -- که تجار ایرانی بتوانند مالیات انحصار را هم در طهران بپردازند و هم در ولایات و اگر اینطور نباشد تجار ایرانی مجبورند این مالیات را با يك صرف برانی بنقاط سرحدی بفرستند بعد از آنجا بار را حمل بکنند و باز بنده شنیده ام که يك تذکری باولای و وزارت مالیه داده شده بود راجع بهمین عایدات انحصاری و گفته بودند که امسال نظر بانکه نقره در تنزل است و چون پول ما هم اساسش نقره است برای مملکت ایران حتماً تنزل میکنند و این عایدات انحصار که در بانک است روز بروز تنزل میکنند زیرا که دولت این عایدات انحصار را که بانک میدهد قبض بتومان میگردد وقتی که قبض بتومان گرفت اگر مثلاً عایدات انحصار چهار ملیون باشد هر قدر که نقره تنزل میکنند آن پول هم تنزل خواهد کرد پس صلاح دولت در این است که عایدات نفت جنوب را بی جهت تسعیر نکنند و بتومان تبدیل نکنند که این عایدات بتومان در بانک باشد چون وقتی دولت از بانک میخواهد بگیرد هر قدر نقره تنزل کند این عایدات هم تنزل میکنند و دولت را متضرر میکنند پس خوب است عایدات نفت جنوب را در یکی از بانگهای لندن یا اصول مزایده بودیعه بگذارند که بلیره در همانجا محفوظ باشد و معادل همان عایدات نطف جنوب که در آنجا بلیره و دیعه گذاشته اند در طهران از عایدات انحصار بگیرند و صرف بخارج بودیعه بکنند نه اینکه عایدات نفت جنوب باید صرف بودیعه بشود؟ البته صلاح دولت در این است که این عایدات را در آنجا در هر بانگی که بیشتر منافع بدولت میدهد و دیعه بگذارند و معادل همان از عایدات انحصار بگیرند و صرف بخارج بودیعه بنمایند. این نظریه هم که بنظر بنده خوب آمد نمیدانم چه شد که قابل توجه

نشد بنده همین قدر خواستم اینجا عقیده خودم را عرض کنم که اساساً هر قرار دادی که در حقیقت پای اتباع خارجه یا شرکتهای خارجه در کار هست صلاح نیست که آنها را دولت بتواند منعقد کند و در صورتی که اصل ۲۴ قانون اساسی هم نبود باز هم صلاح نبود (یعنی بنده بنظر خودم و عقیده خودم عرض میکنم البته آقایان هر طور صلاح بدانند عقیده مجلس شورای ملی صحیح است) بنده تصور میکنم برای دولت هیچ وقت مایک همچو صلاحیتی قائل نشویم زیرا اگر يك دولتی بنا شود برای سه ماه یا يك سال یا يك بانگی یا يك موسسه یا يك شرکت خارجی يك قرار دادی منعقد بکند مانعی نخواهد بود که فردا برای مدت بیست سال یا پانزده سال هم يك قرارداد دیگری منعقد بکنند و این در حقیقت با اقتصادیات مملکت در آتیه ضرر کلی وارد میکنند و مفید نیست. این است که خواستم از آقای وزیر مالیه سؤال کنم که نظر ایشان درین باب چیست. واقعاً اگر تصور میفرمائید که باید يك چنین قرار دادی باشد ممکن است آن را بمجلس بفرستند اگر مجلس تصویب کرد بسیار خوب. اینجا مجلس و حکومت ملی است البته هر چه صلاح بدانند همان صحیح است در هر صورت هر چه است باید بمجلس بفرستند و این شرحی که نوشته است شده است واقعاً در حکم يك قرار داد يك طرفیست هیچ وقت بانک نمیتواند پول دولت را از صدی چهار بیشتر قبول نکند. مسلم است بانک اختیار دارد و هر کار هم میخواهد میکند. این در واقع يك شرحی است که بانک بدوالت نوشته است البته هر وقت دولت صلاحش باشد که با بانک طرف شود مطابق قرارداد رفتار می کند و اگر صلاحش نبود باید دولت مجاز باشد که با هر جا یا هر شرکت ایرانی یا بانگها بخواهد معامله کند بتواند. این بود عقیده بنده یعنی در واقع این يك عرضه ایست که بانک بوزارت مالیه نوشته است و دولت و وزارت مالیه هر وقت صلاحش شد با بانک طرف شود البته بموجب این قرارداد و شرحی که نوشته است رفتار خواهد کرد و وقتی که

دولت صلاحش نشد البته باید دستش باز باشد که از هر شرکتی بخواهد استفاده کند بتواند. این بود عرض بنده راجع بمسئله بانک. يك عرض دیگری هم راجع به مسكوك نقره دارم که از یکی از مالک مجاور (آنچه را که بنده اطلاع دارم) مسكوكات نقره بایران میآوردند. در صورتی که ما خودمان ضرابخانه داریم هیچ مناسبت ندارد و حقیقتاً خیلی مضر است و بنده ادله که برای اینکار دارم و میدانم بضرر مملکتست حالا عرض میکنم:

ترقی و تنزل پول در ایران بسته بدو چیز است: اول عدم موازنه صادرات و واردات. دوم ترقی و تنزل نقره در بازارهای دنیا و چون در اغلب ممالک مقیاس پول طلا است لذا در مواقعی که نقره تنزل میکنند بواسطه اینکه مقیاس پول ایران نقره است از آن معاوضه آن کاسته میشود.

هر گاه پول يك مملکتی ترقی کند چون در معاوضه با جنس از آن بیشتر است واردات آن مملکت بیشتر می شود و بالعکس اگر تنزل کند چون نرخ اجناس در داخله فوراً بهمان نسبت ترقی نمیکند مگر اینکه تنزل پول ادامه داشته باشد لذا صادرات مملکت زیاد تر میشود و بهمین دلیل از موقع تنزل پول ناموقعی که قیمت اجناس متناسب تنزل پول ترقی نکرده خارجیها از خرید مالالتجاره ها و اقامت در آن مملکت استفاده می نمایند.

نتیجه این مقدمه این است که بواسطه عدم موازنه صادرات و واردات و تنزل نقره يك لیره که چندی قبل با $\frac{1}{4}$ تومان مساوی بود اکنون مساوی باقریب پنج تومان و نیم میباشد

چنانچه تجارت ما با سایر ممالک معاوضه جنس باجنس باشد یعنی صادرات يك دولتی یا ایران سه ملیون جنس باشد و از ایران هم معادل همین مبلغ جنس خرید نماید دولت ایران متضرر نمیشود ولی در صورتیکه بجای جنس سه ملیون نقره مسكوك بایران بفرستند و ما هم ناچار باشیم که از آن دولت جنس بخریم متضرر میشویم زیرا نقره

مسكوك مثل شمش نیست که در تجارت ترقی و تنزل نماید بلکه راجع مملکت است و دولت فرستنده میتواند سه ملیون متاع مملکت را در مقابل خارج نماید ممکن است گفته شود اگر دولت مزبور سه ملیون جنس هم بفرستد چون جنس را میفرشد و تبدیل پول میکنند میتوانند از قیمت جنس مالالتجاره که میخواهد بخرند ولی چیزیکه نظریات بنده را نباید میکنند این است:

اولاً - چون به سبب تنزل پول مالالتجاره خارجی ترقی میکنند لذا سفارشات تجارانی کم میشود و از آن این است که واردات در ایران تنزل میکنند و کسر واردات سبب میشود که تنزل پول ایران نسبتاً متوقف شود ولی هر گاه بجای جنس پول راجع مملکت بفرستند این اصل اقتصادی مصداق ندارد

ثانیاً - چون در مملکت همیشه يك مقدار مالالتجاره موجود است و هر مالالتجاره که قبل از تنزل پول خرید شود از سفارشات بعد از تنزل ارزان تر تمام میشود لذا وارد کنندگان جنس میتوانند مادامیکه ذخیره در مملکت هست جنس خود را از قیمت ذخیره خیلی گران تر بفروشند در صورتیکه اگر بجای مالالتجاره پول وارد شود این محظور مرفوع میشود این است که بنده سؤال میکنم اولاً - با اینکه ما خودمان ضرابخانه داریم چه سبب شده که دولت اجازه میدهد نقره را در خارج ضرب نموده وارد ایران نمایند؟

ثانیاً - در اینموقع که بعضی از ممالک که مقیاس پولشان مثل ایران نقره است و در صدند مقیاس پول خود را طلا قرار دهند و باین جهت خرید از نقره روز بروز کم میشود و هر چیزیکه طالب آن کم شد قیمت آن ارزان میشود از روی چه نظر دولت اجازه داده است مقدار مهمی در چنین موقعی نقره وارد ایران شود زیرا هر قدر که نقره در ایران وارد شود مملکت از تنزل نقره بیشتر متضرر میشود -

عقیده بنده این است هر گاه ما نخواهیم مقیاس پول خود را طلا قرار دهیم و باز به نقره محتاج باشیم نقره

را باید خود دولت یا بنجار داخلی خرید کنند و ضرب نقره هم در ضرابخانه تحت شرایطی باشد که هر گونه منفعتی هست عاید دولت گردد و الا صلاح مملکت در این است که هر چه زود تر وزارت مالیه اقدامی برای برقراری مقیاس پول ایران بطلا نماید.

آقا سید یعقوب - این قرار داد در زمان کدام کابینه بوده است.

وزیر مالیه - اظهارات آقای دکتر مصدق راجع بمسئله قرار داد بنظر بنده دو موضوع است: یکی موضوع خود قرار داد است و یکی دیگر مطالبی بود که اظهار فرمودند راجع باینکه بعضی مزایا دارد که بعد البته حل میشود.

در موضوع خود قرارداد در روز اولی که ما اینجا شرفیاب شدیم يك مذاکرانی شد و بنده هم تعجب کردم که با

وجود اینکه دکتر میلسپو و مستشاران امریکائی کاملاً

مراقبتند چیزی برخلاف قانون واقع نشود چطور شده است که

يك قرار دادی را برخلاف قوانین مهم قانون اساسی

ترتیب داده اند. این بود که بعد از ورود بوزارت مالیه

اول کاری که بنده کردم دوسیه اینکار را خواستم و مطالعه

کردم و دیدم این قرار داد اولاً انحصار نیست قرار نیست

که اختصاص باین دفعه هم ندارد و سوابق زیادی دارد که

مستشاران و خزانه داران سابق هم هر وقت بمقتضای موقع

از این قرار دادها با بانگها بالخصوص با بانک شاهنشاهی

می بسته اند. ثانیاً معلوم شد اینکه ذکر شده بود که این قرارداد

در زمان وزارت مالیه آقای وثوق الدوله بسته شده است و

میرزا سید محمد خان مرحوم هم این قرارداد را امضا کرده است اینطور نبوده است. این قرار داد را وزیر مالیه

بمجلس آورده شود مورد ندارد زیرا بنده تصور میکنم قرارداد را نباید بطور انحصار اسم گذاشت و یک کارهای موقت را که وزارت عمالیه با سایر وزارتخانهها با بعضی مؤسسات می کنند اگر بطور موقت و قرار باشد که در زمان کمی منقض میشود قابل اینکه بمجلس عرض شود نخواهد بود بعد از اینکه این مطالعات بعمل آمد بنده خواهم راپرت مسئله را بعرض مجلس برسانم و در این اثنا سؤالی از آقای مصدق السلطنه رسید که البته اسباب امتنان بنده شد که با همت ایشان این مسئله کشف میشود و راپرتی که تهیه شده است بعرض مجلس برسد حالا میخوانم :

(قانون خزانه داری کل تمرکز تمام وجوه عمومی را در خزانه داری کل الزام میدارد نمایندگان محترم بخونی مسبق هستند که این مقررات قانونی انتقال وجوه عمومی را از ولایات بمرکز و از مرکز بولایات ایجاد مینماید و در اینکه پس از تمرکز وجوه در خزانه داری کل بایستی در یک بانک و با بانگهای متعدد امانت گذاشته شود نیز تردید نیست. در تمام ممالک خزانه دولت عملیات مالی خود را بتوسط بانکها و معمولاً بتوسط یک بانک انجام میدهند در کلیه ممالک خارجه خزانه داری دولت در انتخاب بانکها و در روابط خود با بانک یا بانک هائی که مورد قبول میشود آزادی نام از هر گونه تحدیدات دارد .

از زمانیکه قانون خزانه داری کل بجزریان اجرا افتاده و بدلیل اینکه در قانون اساسی بقوانین دیگر مانعی برای اتخاذ اینگونه ترتیبات مشاهده نمیشد وزارت عمالیه با بانک شاهنشاهی ایران راجع بانقال وجوه عملیات برانی و ودایع و غیره گاه گاهی قرار هائی گذارده است و این قرارها با بانک شاهنشاهی ایران بواسطه بسط ادارات و عملیات آن داده شده . میل دولت هیچ وقت بر این نبوده که بیانک شاهنشاهی ایران اختیارات یا امتیازاتی اعطا نماید که بانک مزبور دارای آن نیست . موقعیت مخصوص بانک تا حد زیادی نتیجه امتیازی است که بمؤسسه مذکوره اعطا شده و توجه

نمایندگان محترم بماده ششم اعتبار نامه فوق الذکر که از قرار ذیل است جلب مینماید :

(بانک شاهنشاهی اسباب تسهیل پرداخت های خزانه دولت را در ایران و در خارجه فراهم خواهد ساخت . و برای هر خدعتی که دولت از بانک تقاضا نماید دولت و هیئت رئیسه بانک با توافق نظر همدیگر حق العملی که بایستی ببانک داده شود معین خواهند نمود)

نظر باز دیادی که در عوائد مملکت مشهود بود رئیس کل مالیه را عقیده بر این قرار گرفت که هر گاه قرار جدید و جامعی با بانک داده شود میتوان منافعی برای دولت بدست آورد بدو نفر از معاونین امریکائی رئیس کل مالیه تعلیمات داده شد که راجع باین مسئله با بانک داخل مذاکره شوند و معاونین مذکور نسبت ببعضی نکات باریس کل بانک توافق نظر حاصل نمودند .

شرایطی که نسبت بآن موافقت شده بود بر رئیس کل مالیه - وزیر مالیه و ریاست وزراء تقدیم گشت . بعضی اصلاحات در شرائط مذکوره بعمل آمد . مراسلاتی با بانک رد و بدل گردید

مسئله چندین هفته تحت مطالعه دقیق بود و در نتیجه شرائط محصوله از بانک نفع عمده برای خزانه دولت بدست آمد هیچ وقت استتاری راجع باین معامله در کار نبوده و نسبت بآن همیشه این عقیده بیان شده که برفع دولت است انتشاری که در خصوص این قرار نامه بظهور رسید اسباب مسرت دولت است و وزارت عمالیه هر انتقاد با اساس و بیغرضی که نسبت بعملیات آن میشود مورد تقدیر قرار میدهد از همین جهت بود که وزارت عمالیه مطلوب و لازم میدانست کلیه روابط خزانه داری کل و بانک تحت جملات صریح و در یک ورقه تحریر گردد تا نمایندگان محترم و عامه از معاملات با بانک مستحضر شوند تا کنون اصلاحاتی در ورقه که قرار داد خواننده میشود نموده ایم و بازم حاضریم اصلاحات دیگری که برای حفظ منافع دولت مقتضی باشد بنمائیم

وزارت عمالیه مستحضر است که عمده تعرض وکلای محترم معطوف بجملاات اخیر قرار نامه میباشد یعنی قسمتی که از قرار مفاد آن وزارت عمالیه متقبل میشود تا زمانیکه این قرار نامه دارای اعتبار است کلیه معاملات صرافی دولت را منحصرأ بتوسط بانک شاهنشاهی ایران انجام دهد و نمایندگان محترم احساس میفرمایند که وجود این جمله در قرار نامه ازرا بشکل امتیاز در آورده شامل حقوق انحصاری میگردد .

در حین مذاکرات با بانک دولت نیز مقررات مذکوره قانون اساسی را در نظر داشت و باینواسطه در قرار نامه قید نمود که چه از طرف وزارت عمالیه و چه از طرف بانک بواسطه اخطار سه ماهه میتوان آنرا ملغی نمود

البته حفظ اعتبار اصول قانون اساسی برای مملکت از هر صرفه جوئی که بواسطه یک قرار داد مالیاتی با بانک تحصیل شود بیشتر میارزد لهذا نگرانی نمایندگان محترم را در این باب کاملاً درک نموده و آنرا تقدیر مینمایم ممکن است اختلاف عقیده در این خصوص وجود داشته باشد که آیا قرار نامه بانک انحصار و امتیاز است یا نیست ؟ گذشته از اینکه ممالک دیگر که اعطای امتیاز را معمول میدارند معاملات دولت را با بانکهای مملکت موضوع امتیاز قرار نمیدهند . دولت هیچ امتیازی را در خاطر ندارد نه در ایران و نه در سایر ممالک که بتوان با اخطار سه ماهه از جانب یکی از طرفین آنرا لغو نمود . شرایطی که بین وزارت عمالیه و بانک منعقد گشته هیچ اختیار جدید تجارنی و صنعتی را برای بانک در بر ندارد علاوه بر این بموجب قرار نامه مذکور هیچ اعتباری را از هر قبیل که بوده باشد راجع بمعاملات بانک با عموم مردم قائل نشده ایم قرار نامه مذکور که قرار داد نامیده میشود یک ترتیبی است ساده که مربوط است بجزانته داری و بس هیچ اثر دیگری ندارد . نمایندگان محترم تصدیق خواهند فرمود که حق الغای قرار نامه با اخطار سه ماهه اثرات فوق العاده مهمی را داراست مثلاً تصور بفرمائید که امتیاز کنونی بانک شاهنشاهی ایران را هر گاه می توانستیم با اخطار سه

ماهه ملغی سازیم آیا بانک دارای امتیازات کنونی میتواند باشد ؟ هم چنین هر گاه امتیاز کمپانی انگلیس و ایران را راجع بمعادن نفت جنوب می توانستیم با شرط اخطار سه ماهه ملغی سازیم هیچ عملیاتی نسبت بنفت در معادن جنوب وجود میداشت مع هذا وزارت عمالیه حاضر است که اگر نکته در قرارداد باشد که اندک نگرانی از این بابت در نمایندگان محترم حاصل نماید وزارت عمالیه اقدام خواهد نمود که این نکته را از قرار نامه محو سازد

در مسئله ورود نقره هم آقای مصدق السلطنه سؤالاتی فرمودند که صحیح هم هست و ترتیب ورود نقره از پیش واقع شده و صورت قضیه هم از این قرار است :

در ظرف چهار سال اخیر ضرابخانه دولتی طهران بقدر کفایت گنجایش ضرب مسکوکات لازمه برای امور تجارنی را نداشته . مثلاً یک سال قبل در ضرابخانه دولتی بقدری شمش نقره و مسکوک معیوب موجود بود که تا مدت پانزده ماه اوقات مؤسسه مزبور را مشغول میداشت و مع ذلك در آن موقع هم از طرف بانک روس و هم از طرف بانک شاهنشاهی ایران برای وارد کردن شمش نقره و ضرب آن در ضرابخانه دولتی طهران تقاضاهائی شده بود عدّه بسیار کثیری از تجار ایرانی در شمال اوراق چرونی در دست داشتند که بانک روس جز بوسیله ورود نقره قادر بپرداخت وجه آنها نمیشد - دولت معتقد گشت که ورود نقره برای امور تجارنی خیلی ضروری است و نظر باینکه ورود شمش نقره تا یک مدت طویل (یعنی قبل از اینکه تبدیل مسکوک بشود) بهبودی و تقییری در وضعیت نمیداد لذا دولت بانقضای بانک روس دائر باینکه معادل سه ملیون تومان مسکوک نقره دو قرانی و پنج قرانی در روسیه ضرب شود موافقت نمود .

قرارداد منعقد با سفارت شوروی و بانک روس نامین میکنند که این مسکوکات باید عیناً دارای همان نقش و وزن و عیار مسکوکات متداوله و مضروبه در ایران باشند و ضرب آنها بانفتیش نماینده ضرابخانه دولتی ایران صورت بگیرد

و همچنین در موقع ورود با بران مجدداً توسط مأمورین دولت ایران کنترل شوند - دولت ایران معادل صدی شش از کلیه مسکوکات را که باین ترتیب ضرب و وارد میشوند دریافت خواهد داشت -

نیز اختیاری شبیه باختیار فوق و تحت همان نوع شرایط برای ضرب سکه در انگلستان بیانک شاهنشاهی ایران داده شده است - صدی شش که دولت ایران دریافت میکند تقریباً معادل بانفع خالص است که ضرابخانه از ضرب مسکوک نقره حاصل مینماید - مسلم است که دولت ایران در این معاملات ابتدا متضرر نشده زیرا دولت از آن بابت هیچگونه خرجی را متحمل نگردیده و مصارفی را بعمل نیاورده است - اما اینکه دولت ایران در بعضی مواقع ممکن است بواسطه خرید نقره نفع برده یا متضرر شود موضوع جدداً گمانه است - در ظرف سنه گذشته قیمت نقره تقریباً پانزده درصد تنزل کرد - قران قریب دوازده درصد تنزل نموده است - هرگاه دولت يك سال قبل نقره خریداری می نمود شاید خسارت مختصری متوجه آن میشد - اگر دولت در حال حاضر بخواهد نقره خریداری نماید پیش بینی نفع یا ضرر این معامله مشکل است - فعلاً مقدار کافی مسکوک معیوب و نقره شمش که ضرابخانه دولتی طهران را برای مدت سیزده ماه کاملاً مشغول بدارد در مؤسسه مزبور موجود است و لذا اگر دولت ایران امروز در صد خریدن نقره باشد فرع پول خرید را برای مدت بیش از يك سال باید جزو قیمت خرید محسوب داشت - و اما اینکه قیمت نقره در آتی خیلی نزدیک تری بانزل نماید عمده بسته به معاملات صرافی است - (Spéculation)

وزارت مالیه معتقد است که دولت ایران نباید بامید و انتضار جلب نفع بخرید نقره مبادرت نماید از طرف دیگر مدتهاست وزارت مالیه متوجه این نکته شده که برگنجایش ضرابخانه بایستی افزود و برای این مقصود وزارت مالیه مبلغی در بودجه ۱۳۰۵ منظور

کرده است - عقیده وزارت مالیه این است که مسکوکات ایران باید کلیه در ایران ضرب شود و نیز ضرابخانه دولتی باید بقدری توسعه یابد که بتواند مقادیر جدید نقره را با سرعت متناسبی ضرب نماید - وقتی که ضرابخانه توسعه یافت ممکن است مقتضی باشد که دولت نقره شمش خریداری برای ضرب سکه وارد نماید عقیده وزارت مالیه وارد کردن این قبیل نقره انحصار دولتی است و اجازاتی که به بانک های خارجی در این باب داده شده بهیچوجه من الوجوه ایجاد نمیشود برای دولت نمی کنند.

رئیس - آقای دکتر مصدق.

دکتر مصدق - چون آقای وزیر مالیه شرحی راجع بقرار داد بانک و امضاء کنندگان قرار داد فرمودند بنده اولاً لازم میدانم بطور اختصار عرض کنم که نظریه بنده راجع با امضاء کنندة قرار داد در جلسه سی و یکم شهریور چه بود بنده در جلسه سی و یکم شهریور عرض کردم که این قرار داد در زمان وزارت مالیه آقای وثوق الدوله گذشته ولی بعد تحقیقات کردم مخصوصاً با خود رئیس کل مالیه مذاکره کردم معلوم شد که این قرار داد در کابینه سابق گذشته و در این کابینه فقط يك اصلاحی (در زمان وزارت مالیه وثوق الدوله) در آن شده است که عیناً برای اینکه هیچ سوء تفاهمی واقع نشود آن را میخواهم: این قرار داد در کابینه پیش بر قرار شده و به بانک فرستاده شده و شرحی بانک شاهنشاهی بدکتر میلپیو نوشته این است که قرائت میکنم:

نمره ۸۵ آقای دکتر میلپیو رئیس کل مالیه

مراسله محترمه مورخه هشتم شهر جاری (مطابق با ۱۷ خرداد ۱۳۰۵ نمره ۹۸۱۷ دائر به تصدیق قرار داد منعقد بین وزارت مالیه و بانک شاهنشاهی راجع به تجری معاملات بانکی...

یک نفر از نمایندگان - تجری؟

دکتر مصدق - بلی معلوم است تجری غلط است و باید جریان باشد ولی چون عیناً میخواهم تجری خواندم. راجع به تجری معاملات بانکی دولت علیه زبب وصول دارد. جمله (سطر آخر) فصل چهارم از قسمت سوم قرار داد

مزبوره (متن انگلیسی) بایستی بجای (امانات ثابت) امانات ثابت دولتی نوشته شود.

جمله سطر آخر فصل پنج بایستی با بنطریق نوشته شود (متن انگلیسی) بابت انتقال اصلی که در همان شش ماهه صورت گرفته با اینکه قرار داد مزبور تمام معاملات بانکی دولت را باستثناء معاملات وزارت بنگانک شامل است مشاهده میشود که معاملات وزارت فوائد عامه در قسمت های مفصله مذکوره در فصل اول صریحاً منظور نشده است بنا بر این پیشنهاد میشود که اجرائی صحیح مفاد قرار داد نسبت باین قسمت معاملات تصریح شود با قید ملحوظ داشتن مراتب فوق اینک قرار داد مزبور را تصدیق مینمائیم بعد هم این کاغذ در زمان وزارت آقای وثوق الدوله نوشته شده است (و مطابق اطلاع بنده با امضاء خودشان هم هست) حالا اگر امضاء ایشان نبوده است ممکن است این جا تکذیب بفرمایند. بنده که اینطور شنیدم. خودم هم حقیقه نمیدانم چیست. در هر حال این شرح در زمان وزارت مالیه آقای وثوق الدوله به بانک نوشته شده است:

(بانک شاهنشاهی ایران)

مراسله نمره ۸۵ مورخه نهم ژوئن ۱۹۲۶ آن مؤسسه دائر به تصدیق قرار داد منعقد بین وزارت مالیه و آن مؤسسه محترمه در موضوع جریان معاملات بانکی دولت علیه که از طرف این وزارتخانه تحت مراسله نمره ۹۸۱۷ مورخه ۱۷ خرداد ۱۳۰۵ اعلام گردید واصل و اینکه پیشنهاد کرده بودید بعضی تغییرات در متن قرار داد مزبوره داد شود ذیل اشعار میدارد جمله (سطر آخر) ماده فصل (۴) از قسمت سه قرار داد مزبوره (متن انگلیسی) بجای (امانات ثابت) (امانات ثابت دولتی) نوشته خواهد شد جمله (سطر آخر) فصل (۵) از این قرار خواهد بود (بابت انتقال اصلی که در همان شش ماهه صورت گرفته) در خصوص معاملات وزارت فوائد عامه توضیح میشود که وجوه آن وزارتخانه حتی المقدور بوسیله وزارت مالیه نقل و انتقال خواهد یافت باین حال هرگاه وزارت فوائد عامه از بانک شاهنشاهی

تقاضا نماید وجوهی را که وزارت مالیه باختیار آن وزارتخانه در طهران گذارده است به نقاطی انتقال دهد. انتقال مزبور مشمول مفاد قسمت چهارم در فصل اول قرار داد خواهد بود مواد قرار داد منعقد با آن مؤسسه بهر يك از وزارتخانهها تسلیم و تقاضا میشود که شرایط مشروحه مندرجه در آن را ناهدی که بانها راجع است مراعات نموده و برطبق آن رفتار نمایند در عین حال از آن مؤسسه محترمه متمنی است که هرگاه عدم مراعات و تخلف در اجرائی قرار داد از طرف مأمورین یا ادارات هر يك از وزارتخانهها باستثنای وزارت جنگ مشاهده نمودند این وزارتخانه را مستحضردارند. اینجا در آخر مراسله نوشته (رئیس کل مالیه) بعد نوشته (وزیر مالیه) اما اینکه بنده در جلسه سی و یکم شهریور صراحة عرض کردم که این قرار داد در زمان وزارت آقای وثوق الدوله گذشته است بموجب سوادى است که از خود وزارت مالیه بنده خواسته بودم و برایم فرستاده اند در این سواد در متن انگلیسی در آخرش دو امضاء دیده میشود یکی امضاء میلپیو یکی هم (M) ام. (N) ان. (A) آ. اس (S) ا. (E) ا. (R) که بنده (M) ام. را محمد خواندم و (Naser) ناصر را تصور کردم بد نوشته شده و (ناصر) بوده است بعد گفتند که این میرزا حسن خان ناصر رئیس کابینه برای اینکه سواد فرستاده است امضاء کرده است این را هم بنده نتوانستم قبول کنم برای اینکه در آخر يك سوادى امضاء دکتر میلپیو و بعد هم امضای میرزا حسن خان ناصر هیچ مناسبت ندارد و اینطور تصور کردم که این امضاء مال میرزا سید محمد خان ناصر است و (غلط نوشته شده است) که بجای وزیر مالیه امضاء کرده است بعد از خود دکتر میلپیو در باب این قرار داد تحقیقاتی کردم معلوم شد که این قرار داد همانطوری که بدو هم عرض کردم در کابینه سابق گذشته و در این کابینه اصلاحاتی در آن شده است و این مراسله که خواندم از طرف وزارت مالیه با امضای آقای وثوق الدوله به بانک فرستاده شده است این راجع با امضاء قرار داد و اصلاحات آن اما راجع بفرمایشاتی که آقای وزیر مالیه فرمودند. مسائل مالی را وقتی ملاحظه بکنیم از نقطه نظر جنبه اقتصادی

یا باید به تصویب مجلس برسد یا باید بمزایده گذاشته شود . چون وقتی بخواهند معامله را با مزایده بکنند شاید اشخاص دیگری باشند که آن معامله را بهتر و با صرفه تر بکنند

آقا سید یعقوب - این سؤال است یا استیضاح ؟ آخر ما ها هم وکیل هستیم . همه حق داریم

دکتر مصدق - خیر استیضاح نیست . مطابق نظامنامه بنده جواب میدهم

آقا سید یعقوب - آخر ماده نظامنامه را بخوانید . همه ما ها وکیل هستیم

(صدای زنك رئیس)

رئیس - نظامنامه میگوید هرگاه وکیل سؤالی از وزیری بکند . ثانیاً آن نماینده میتواند اختصاراً يك جوابی بدهد .

آقا سید یعقوب - این حق برای همه هست .

دکتر مصدق - دیگر نمیتوانم عرض بکنم ؟

رئیس - قسمت اول يك توضیحاتی بود که دادید

دکتر مصدق - خیلی خوب بنده بوظیفه وجدانی

خود عمل کردم و عقیده خودم را عرض کردم

آقا سید یعقوب - خیلی خوب . بنده هم بوظیفه

نظامنامه خودم عمل کردم بنده هم قسم خورده ام

رئیس - آقای بیات فرمایشی داشتید ؟ خیال نمیکنم مورد داشته باشد .

مرتضی قلیخان بیات - چون موضوع باسم

بنده وارد شد و راجع به کابینه سابق بود که بنده هم

در آن بودم میخواستم فقط بموجب ماده ۱۰۹ يك توضیح

مختصری بدهم و از آن ماده استفاده بکنم

رئیس - بفرمائید

بیات - بطوریکه اظهار شد این قرار نامه در کابینه

سابق امضاء شده بود و آقای وزیر مالیه هم توضیحاتی که لازم بود دادند و بنده دیگر خودم را مستغنی میدانم از

اینکه يك توضیحاتی عرض کنم و آن قسمت انحصاری را که فرمودند در اینجا بعضی از متخصصین و مطالعین هستند

که آنرا انحصار نمیدانند و این در زمینه يك معاملاتی است که باصلاح فرانسه (مارشه فورنی تور) میگویند و بکنوع معاملاتی

است که وزارت مالیه با بانکها یا مؤسسات میتواند بکند و این هم از نقطه نظر قانون اساسی شاید هیچ بر خوردی

بقانون نداشته باشد و اگر بنده هم امضا کرده ام از این نقطه نظر بوده است که باقانون مخالفت نداشته است و

البته اگر در انحصارش آقایان نمایندگان محترم نظری داشته باشند ممکن است هر طور که صلاح میدانند عمل نمایند

ولی در این قسمت انقدری که عمل شده است برخلاف قانون نیست . این توضیح را میخواستم عرض کنم .

رئیس - آقای آقا میرزا بدالله خان پیشنهاد ختم جلسه را کرده اند .

بعضی از نمایندگان صحیح است

رئیس - جلسه آینده روز یکشنبه سه ساعت قبل

از ظهر دستور : اولاً بقیه دستور امروز خبر کمیسیون بودجه راجع بمؤسسات معارفی ثانیاً دو فقره خبر کمیسیون

قوانین مالیه راجع بمعافیت چای از مالیات و معافیت گچ و آهک و ساروج از گمرک . پیشنهادهای هم آقای حیدری

کرده اند راجع بيك فقره شهریه در باره پسر بهادر السلطنه عده از نمایندگان - صحیح است

(مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)